

Doktorská disertační práce

Ing. Jiří Dvořák:

Environmentální politika firmy: evidence z české podnikové reality

Vysoká škola ekonomická v Praze, fakulta managementu,
obor: management

Oponentský posudek: vypracoval: RNDr. Jan Pokorný, CSc.
Ústav systémové biologie a ekologie AVČR, ENKI, o.p.s. Třeboň
Dukelská 145, Třeboň 379 01, email: pokorny@enki.cz

Předložená práce obsahuje 146 stran textu včetně zařazených grafů a tabulek, 10 stran seznamu literárních odkazů a 8 příloh. Práce je členěna obvyklým způsobem na úvod v němž jsou formulovány cíle práce, poměrně obsáhlou část (63 stran) tvoří popis současného stavu řešené problematiky. Metodologií se autor zabývá na 9 stranách, výsledková část včetně závěrů a diskuse je popsána na 58 stranách.

Práce se zaměřuje na chování podnikatelských subjektů vůči životnímu prostředí a autor se zabývá otázkou čím je chování podnikatelských subjektů určováno. S využitím souboru dat od konkrétních firem potom porovnává situaci v ČR a v USA.

V kapitole popisující současný stav problematiky rozebírá autor dva často protichůdné pohledy na životní prostředí a s využitím reprezentativního výběru literatury se zabývá otázkou, zda vůbec dochází ke klimatické změně, jak dalece člověk poškozují životní prostředí a jak jsou podnikatelské aktivity limitovány životním prostředím. Dále se autor zabývá otázkou, jak se hodnotové cítění a osobní názory managementu projevují v chování firmy. Na stránce 16 formuluje tuto otázku výstižně (psáno kurzivou). Autor vychází na jedné straně z uznávaných reprezentantů a zdrojů environmentálního přístupu (Al Gore, Meadows, Ponting, materiály IPCC - mezinárodní panel klimatické změny, z našich autorů Keller) a konfrontuje jejich názory zejména s Lomborgem a Klaussem. K této části práce, která je přehledně zpracována mám následující připomínku: environmentální etika prostupuje historickým vývojem lidských civilizací, v naší době globálního trhu a neustálého růstu lidské populace jsou otázky vztahu člověka a tedy i firem k životnímu prostředí stále naléhavější. Doporučuji na toto téma práce J. P. Ondoka a Markoše. V této souvislosti vyvstávají i další otázky: Jak se staví ke vztahu k životnímu prostředí světová náboženství? Jak působila na předchůdce dnešních manažerů. Jaká pravidla mají aspoň některé z tzv primitivních civilizací. Autor vychází též z interpretací teorie disipativních struktur I. Prigogina, kterou podává F. Capra a to zejména ve své knize Tkáň života. Lze, ve smyslu této knihy, považovat podnikatelské subjekty za živé organismy ve smyslu teorie disipativních struktur a schopnosti sebe-uspořádání? Kdy se chovají jako živé systémy?

Autor se opakovaně zabývá pojmem udržitelnost, konkurenceschopnost a naráží na vágnost těchto pojmů, konstatuje absenci exaktní definice těchto pojmů. Myslím, že nezbyvá než vyjít z popisu a konkrétních příkladů při snaze vysvětlit pojem udržitelnost z přírodovědného a ekonomického hlediska.

Zásadním tématem, které autor v práci diskutuje jsou externality a fungování trhu. Vlastně se dostáváme až k ceně života a na této úrovni se již bez etiky neobejdeme. Trh nezajišťuje dostatečně ochranu životního prostředí. V této souvislosti upozorňuji na práce Sejálka a kol. zaměřené na oceňování biotopů (zejména potom na práce nedávno zesnulého Ivana

Dejmala). Tito autoři rozpracovali tzv hessenskou metodu oceňování biotopů na podmínky ČR. Potýkají se přitom se zásadním problémem: přisuzování ceny ekosystémům jako takovým za jejich funkce je neobvyklé jak v ekonomii, tak v ochraně přírody. V této souvislosti doporučuji práce současného německého politika H. Scheera.

Výsledková část vychází z výzkumu konkrétních firem v ČR a v USA. Jako přírodovědec, zvyklý pracovat s údaji naměřenými reprodukovatelným způsobem postrádám v této části kritické zhodnocení úrovně spolehlivosti údajů získaných pomocí dotazníků. Otázky byly nepochybně formulovány pečlivě, nejsem si jist, jak je ovšem chápou dotazovaní. Autor na tento problém též poukazuje a to v samém závěru na str. 145.

Pozoruhodný je rozdíl v chápání významu ISO 14001 u firem v ČR a USA. Pokud vím, je ISO jednou z podmínek účasti firem v soutěži o veřejné zakázky v EU. Jaký je poměr objemu financí ve veřejných a privátních zakázkách v EU a v USA?

Autor zvolil aktuální téma vztahu podnikatelské sféry a životního prostředí, nesporně jde o téma velice obtížné. Přehledně zpracoval rozsáhlou problematiku a výstižně popsal současné chápání hlavních pojmů.

Ztrácím se poněkud ve formulovaných hypotézách a jejich testování pomocí statistických metod.

Co bude čeština dělat s pojmem „stakeholder“?

Závěrem kladu autorovi otázku:

Je environmentální cítění manažerů v ČR určeno spíše vzděláním, zkušeností tedy vnitřním přesvědčením (důvody etickými) nebo vlivem názoru zákazníka?

Předložena práce splňuje podmínky kladené na doktorské disertační práce podle Zákona o vysokých školách č. 111/1998 Sb. Autor samostatně zpracoval široký výběr literatury a vlastním šetřením dospěl k výsledkům, které jasně a přehledně popisuje a kriticky diskutuje.

Předloženou disertační práci doporučuji k obhajobě.

V Třeboni 17.3. 2008

RNDr. Jan Pokorný, CSc.

